

Opis istotnych zagadnień dla Komisji Egzaminacyjnej do części pisemnej egzaminu z zakresu prawa karnego

(EGZAMIN PROKURATORSKI 2025 R.)

1. Przedmiot zadania

Pisemne zadanie egzaminacyjne zostało oparte na sprawie II K z dnia 12.03.2022 r. Sądu Rejonowego w Warszawie, przy czym w toku przygotowania przez zespół egzaminacyjny do opracowania zadań praktycznych na część pisemną oraz kazusów na część ustną egzaminu prokuratorskiego w 2025 r. (zwany dalej: Zespołem), doszło do modyfikacji kierunkowej materiału aktowego w celu doprecyzowania okoliczności, mających znaczenie dla jednoznaczności projektowanego rozwiązania.

Zdarzenie faktyczne, będące przedmiotem postępowania miało miejsce w dniu 3.03.2022 r. w Warszawie. Kierujący samochodem ford, będąc pod wpływem środka odurzającego zjechał poza krawędź jezdni, wjechał na chodnik i potracił pieszą, która w następstwie zdarzenia doznała obrażeń ciała. Dodatkowo w toku czynności zabezpieczono reklamówkę kierującego zawierającą różne substancje psychoaktywne, którą przed interwencją policji kierujący wyjął z samochodu i odłożył.

Dochodzenie przeprowadził Komisarzat Policji w Warszawie pod nadzorem Prokuratury Rejonowej w Warszawie. Sprawca był dwukrotnie przesłuchany w charakterze podejrzanego, nie przyznawał się do zarzutów i nie składał wyjaśnień.

Policyjny akt oskarżenia – o dwa przestępstwa:

- I. z art. 177 § 1 i art. 178a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;
- II. z art. 62 ust.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii –
zatwierdził właściwy prokurator.

W toku postępowania sądowego po zmianie obrońcy – oskarżony złożył oświadczenie o poddaniu się egzekucji w formie aktu notarialnego, potwierdzając swoją odpowiedzialność za wypadek i zobowiązując się do zapłaty na rzecz

pokrzywdzonej kwoty 30.000 zł w jedenastu miesięcznych ratach. Do sądu wpłynęło także zaświadczenie od psychoterapeuty, wskazujące na potrzebę zintegrowanego leczenia farmakologiczno-psychoterapeutycznego względem oskarżonego. Podczas przesłuchania na rozprawie oskarżony przyznał się formalnie, złożył wyjaśnienia, podał ogólne okoliczności dotyczące zażywania i nabywania środków odurzających. Wyraził zgodę na podjęcie terapii uzależnień. Jednocześnie zasugerował alternatywną przyczynę spowodowania wypadku, związaną ze stanem jego zdrowia.

23 maja 2023 r. sąd wyrokiem warunkowo umorzył postępowanie na okres próby wynoszący 3 lata. Powołując się na art.67 § 3 k.k. i inne, nałożył obowiązek naprawienia szkody i zadośćuczynienie, odwołując się do treści oświadczenia o poddaniu się egzekucji, a także nałożył obowiązek poddania się terapii uzależnień i orzekł świadczenie pieniężne 5.000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a także zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat. Orzekł także w przedmiocie dowodów rzeczowych i zasądził od oskarżonego zwrot kosztów sądowych i opłatę.

Wniosek prokuratora o pisemne uzasadnienie, dotyczący całości wyroku wpłynął w dniu 26 maja 2022 r. Sąd przesłał akta z uzasadnieniem wyroku do prokuratury w dniu 29 czerwca 2022 r.

2. Modyfikacja

Materiał aktowy uzupełniono o dwa elementy preparowane:

- uzupełnienie protokołu rozprawy w zakresie dopuszczenia dowodu z opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego i jej ujawnienia (protokół rozprawy z dnia 10 maja 2023 r., wznowienie przewodu sądowego i dopuszczenie dowodu; protokół rozprawy z dnia 17 maja 2023 r., w zakresie ujawnienia opinii sądowno – psychiatrycznej),
- wyciąg z opinii sądowno – psychiatrycznej.

3. Uwarunkowania apelacji prokuratora

W sprawie spełniono warunki formalne do wniesienia apelacji przez prokuratora na niekorzyść oskarżonego, skierowanej co do całości orzeczenia.

Zdaniem Zespołu wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w tej sprawie jest decyzją błędną. Błąd ten zasadza się na nieprawidłowej ocenie

stopnia winy i społecznej szkodliwości czynów oskarżonego, których nie można traktować jako mieszczących się poniżej poziomu znaczości, zgodnie z art.66 § 1 k.k.

Sąd w ocenie Zespołu prawidłowo ustalił fakty, ale dokonał ich błędnej oceny. W perspektywie treści art. 115 § 2 k.k. i wskazanych tam elementów podlegających ocenie przez sąd orzekający – prawidłowo należało wskazać na znaczny stopień społecznej szkodliwości przypisanych czynów.

W pisemnych motywach orzeczenia sąd w odniesieniu do stopnia społecznej szkodliwości jak i stopnia winy posłużył się określeniem: „nie jest znaczny, aczkolwiek wyższy od średniego”.

Zagadnienie zarzutu właściwego do apelowania przy niezasadnym warunkowym umorzeniu postępowania jest złożone, ale też poruszane i komentowane w doktrynie. Warto przywołać chociażby pogląd z komentarza pod red. Dariusza Świeckiego, publikowanego w LEX – komentarz do art.438 k.p.k. teza 26:

„Uchybienia przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu mogą przybierać dwojaką postać, tj. obrazy prawa materialnego oraz błędu w ustaleniach faktycznych. Błąd co do prawa materialnego występuje wówczas, gdy przy ocenie stopnia karygodności czynu pominięto okoliczności (lub okoliczność) wymienione w art. 115 § 2 k.k. lub wzięto pod uwagę okoliczności (lub okoliczność) niewyszczególnione w tym przepisie. Błąd w ustaleniach faktycznych występuje natomiast wtedy, gdy okolicznościom z art. 115 § 2 k.k. przydano zbyt dużą lub zbyt małą rangę (postanowienie SN z 7.06.2017 r., III KK 118/17, LEX nr 2350659).”

Zagadnienie było także rozważane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, chociażby w wyroku z dnia 19 października 2004 r. sygn. II KK 355/04, gdzie wskazano, że:

„(...)w sytuacji, gdy przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu pominięto okoliczności (lub okoliczność) wymienione w art. 115 § 2 k.k. lub wzięto pod uwagę okoliczności (lub okoliczność) niewymienione w tym przepisie, w grę może wchodzić jedynie zarzut określony w art. 438 pkt 1 k.p.k., gdy zaś okolicznościom

(lub okoliczności) określonym w art. 115 § 2 k.k. przydano zbyt dużą lub zbyt małą rangę można mówić o zarzucie z art. 438 pkt 3 k.p.k.”

Kluczowe dla pozytywnej oceny zadania egzaminacyjnego jest dostrzeżenie nieprawidłowości zastosowania warunkowego umorzenia postępowania. W ocenie Zespołu prawidłowy zarzut oparty powinien być o art. 438 pkt 3 k.p.k.

W konsekwencji należy wykazać w apelacji wpływ błędu na treść orzeczenia, a także wykazywać źródło błędu w ocenie sądu z odwołaniem się do poszczególnych okoliczności prawidłowo ustalonych przez sąd, tak by ustrzec się przed uznaniem stanowiska prokuratora za jedynie polemiczne. W tym zakresie należy odwołać się zwłaszcza do znaczenia następujących okoliczności:

a. co do oceny stopnia społecznej szkodliwości czynów:

- prowadzenia pojazdu pod wpływem środka odurzającego,
- umyślnego charakteru naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym,
- zachowania sprawcy bezpośrednio po wypadku, który zamiast udzielenia pomocy pokrzywdzonej próbuje ukryć obciążającą go kolejnym zarzutem torbę z substancjami psychoaktywnymi,
- posiadania różnego rodzaju środków psychoaktywnych w ilości zbliżonej do znacznej,
- gotowość do udostępniania ich innym osobom podczas spotkań towarzyskich,
- natężenie ruchu w miejscu popełnienia czynu przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji.

b. co do oceny stopnia winy:

- doświadczenie życiowe,
- wiek,
- wykształcenie prawnicze i doświadczenie zawodowe,
- znajomość skutków używania środków odurzających w powiązaniu z możliwością korzystania ze środków transportu publicznego lub prywatnego.

Procedowanie przed sądem I instancji dotknięte było dodatkowo błędem o charakterze proceduralnym. Chodzi o zaniechanie przeprowadzenia obligatoryjnego dowodu w postaci zebrania przez certyfikowanego specjalistę psychoterapii uzależnień, informacji na temat używania przez oskarżonego środków odurzających,

substancji psychotropowych, nowych substancji psychoaktywnych lub środków zastępczych. Sąd przyjął, że oskarżony jest uzależniony w perspektywie dowodów przeprowadzonych dopiero na etapie postępowania przed sądem, ale zaniechał wydania zarządzenia w tym zakresie. Obligatoryjny charakter czynności wskazuje na powiązanie z treścią orzeczenia, które zapadło bez wymaganej wiedzy w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę powyższe zarzuty Zespół stoi na stanowisku, że apelacja powinna zawierać wniosek dowodowy o przeprowadzenie w postępowaniu odwoławczym dowodu opisanego w zarzucie obrazy prawa procesowego, zgodnie z duchem aktualnego modelu kontroli odwoławczej, po myśli art. 437 § 2 k.p.k. Pociągało to za sobą konieczność przedstawienia podstawy prawnej i faktycznej wniosku, sformułowania tezy dowodowej i krótkiego uzasadnienia.

Po zmianie treści art. 454 § 1 k.p.k. w 2019 roku - nie ma przeszkód, aby sprawa zakończyła się skazaniem oskarżonego na skutek uwzględnienia apelacji prokuratora.

Stąd w zadaniu egzaminacyjnym należy sformułować wniosek o orzeczenie reformatoryjne ze zmianą polegającą na uznaniu oskarżonego za winnego zarzuconych czynów i wymierzenie stosownych kar oraz środków karnych, z przywołaniem odpowiednich podstaw prawnych.

Za punkt odniesienia w zakresie wniosków co do kar, środków karnych oraz środka kompensacyjnego Zespół uznał faktycznie zapadłe orzeczenie (po powtórnym procesie):

- za czyn I.: 10 miesięcy pozbawienia wolności, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na 3 lata, świadczenie pieniężne w kwocie 5.000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, nawiązkę na rzecz pokrzywdzonej w kwocie 1.000 zł.
- za czyn II.: kary 6 miesięcy pozbawienia wolności, na podstawie art. 71 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii zobowiązanie do poddania się leczeniu i oddanie pod dozór, przepadek zabezpieczonych substancji psychoaktywnych.
- orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności w wymiarze 1 roku, której wykonanie następnie zawieszono na 2-letni okres próby.

W wypadku, gdy zdający proponuje wymierzenie kary grzywny albo kary pozbawienia wolności bez warunkowego jej zawieszenia, wnioski apelacji dotyczące zakresu zmiany wyroku powinny objąć także zaliczenie okresu faktycznego pozbawienia wolności związanego z zatrzymaniem na poczet orzeczonej kary.

Z uwagi na zmianę stanu prawnego od 1.10.2023 r. należy odwołać się przy wnioskach co do kar i środków karnych do zasady z art. 4 § 1 k.k., a to z uwagi na mniej korzystne brzmienie art. 53 k.k., art. 56 k.k. i art. 86 k.k., a także art. 178 § 3 k.k.

Całkowicie poza głównym zakresem zadania pozostaje zagadnienie prawidłowości kwalifikacji prawnej czynu przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Zespół stoi na stanowisku, że jest to zdeterminowane kształtem aktu oskarżenia. Jego autor odrzucił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 19 lipca 2006 r. III KK 139/06, uznające, że:

„Zachowanie sprawcy, kierującego pojazdem w stanie nietrzeźwości lub po użyciu środka odurzającego, który w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu powoduje wypadek komunikacyjny, stanowi dwa odrębne czyny zabronione- jeden określony w art. 178a § 1 lub 2 k.k., drugi zaś- w art. 177 § 1 lub 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k.”.

Jest to zgodne ze stanowiskiem doktryny, wyrażonym chociażby w komentarzu pod redakcją Włodzimierza Wróbla, teza 30 do art.178a k.k.:

„Za nietrafne uznać należy stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w treści postanowienia z 19.07.2006 r., III KK 139/06, LEX nr 193078, w myśl którego „(...)zachowanie sprawcy, kierującego pojazdem w stanie nietrzeźwości lub po użyciu środka odurzającego, który w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu powoduje wypadek komunikacyjny, stanowi dwa odrębne czyny zabronione – jeden określony w art. 178a § 1 lub 2 k.k., drugi zaś – w art. 177 § 1 lub 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k.” We wskazanym przykładzie brak podstaw do zerwania z konstrukcją art. 11, nakazującą potraktować taką sytuację jako przypadek tzw. kumulatywnego zbiegu przepisów. Jak trafnie podnosi R.A. Stefański (Glosa do postanowienia SN z 18.06.2008..., s. 171–179), stanowisko takie nie tylko sztucznie i nieintuicyjnie dzieli jednolite ontologicznie zachowanie, lecz także nie pozwala na oddanie

w kwalifikacji wypadku faktu prowadzenia przez jego sprawcę pojazdu mechanicznego (zaś w przypadku art. 178a – innego pojazdu)”.

4. Wnioski końcowe

Reasumując, Zespół stoi na stanowisku, że w ramach przygotowanego zadania należy:

- zaskarżyć wyrok w całości, na niekorzyść oskarżonego,
- zarzucić błąd w ustaleniach faktycznych w zakresie oceny stopnia społecznej szkodliwości czynów i stopnia zawinienia, skutkujący niezasadnym warunkowym umorzeniem postępowania,
- zarzucić obrazę przepisów postępowania, a to art. 366 § 1 k.p.k. w zw. z art. 70a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, skutkującą nieprzeprowadzeniem obligatoryjnego dowodu, co poprzez zawężenie niezbędnych informacji o oskarżonym wpłynęło na treść orzeczenia,
- wnosić o przeprowadzenie wskazanego w zarzucie, pominiętego dowodu,
- wnosić wydanie orzeczenia reformatoryjnego polegającego na uznaniu oskarżonego winnym i wymierzeniu kar, środków karnych i środka kompensacyjnego, z zastosowaniem art. 4 § 1 k.k., z dokonaniem stosownych korekt w zakresie podstaw prawnych poszczególnych rozstrzygnięć zawartych w zaskarżonym wyroku,
- wnosić o utrzymanie wyroku w pozostałym zakresie (przepadek, rozstrzygnięcie w przedmiocie dowodów rzeczowych).